

Hvem er hjemmearbeidende i dag?

Om lag en av ti gifte/samboende kvinner i alderen 25-59 år er enten fulltids hjemmearbeidende eller jobber mindre enn 20 timer per uke. En slik «husmortilpasning» er særlig vanlig blant dem med kort utdanning, nedsatt helse, store omsorgsforpliktelser – og blant innvandrere. Husmødre har oftere enn andre kvinner en partner med forholdsvis høy inntekt, men samlet sett har husmorfamilien lavere inntekt enn andre familier. De fleste er likevel rimelig fornøyde med husholdningens økonomi. Husmødre har gjerne hovedansvaret for arbeidet hjemme og er tilfredse med dette.

Ragni Hege Kitterød og
Marit Rønsen

Den såkalte «husmorfamilien» med mannen som hovedforsørger og kvinnen som hjemmearbeidende hadde sin glansperiode i Norge på 1950- og 1960-tallet, både som ideal og praksis (Wærness 2000), og familiepolitikken støttet opp om den funksjonsdelte kjernefamilien lengre i Norge enn i de andre nordiske landene (Skrede 2004).

Etter hvert som yrkesdeltakelsen blant kvinner økte, oppstod en viss bekymring for hvem som skulle utføre hus- og omsorgsarbeidet i familien. På slutten av 1970-tallet kom en artikkelsamling med tittelen «Hvis husmoren ikke fantes», der forfatterne drøftet veivalg og dilemmaer knyttet til de store endringene man observerte i kvinneverken og til den pågående debatten om større likestilling mellom kvinner og menn (Grennes 1978). – Hva vil skje med det ulønnende familiearbeidet dersom kvinner skal delta i yrkeslivet på linje med menn? spurte man. – Hvem skal da stelle barn og andre hjelpetrengende, og hvem skal utføre alle de andre daglige gjøremålene som er nødvendige i en husholdning?

Dagens politikk og praksis

De siste tiårene har det vært en politisk målsetting å legge til rette for kvinners yrkesdeltakelse, og for at menn skal engasjere seg mer hjemme. I dag er de fleste kvinner yrkesaktive, enten på hel- eller deltid, i store deler av livet. Perioder med fulltids hjemmearbeid representerer gjerne midlertidige avbrekk fra en forholdsvis kontinuerlig arbeidsmarkedstilknytning. Dette er i tråd med den såkalte arbeidslinja i politikken, som innebærer at trygder og andre økonomiske rettigheter knyttes tett opp mot deltakelse i arbeidsmarkedet.

Kvinner bruker atskillig mindre tid til husarbeid enn tidligere (Vaage 2002), de fleste barn under skolealder går nå i barnehage, og mange skolebarn deltar i skolefritidsordning eller aktivitetsskole i forlengelsen av den ordinære skoledagen. Få kvinner betrakter seg i dag som husmødre (Danielsen 2002, Wærness 2000). Mens mange deltidsarbeidende kvinner tidligere oppfattet seg selv primært som hjemmearbeidende, ser stadig flere seg først og fremst som yrkesaktive (Bø og Molden 2000). Dette gjelder også dem med forholdsvis kort arbeidstid.

For noen tiår siden var det de yrkesaktive kvinnene som måtte forsvare sine valg. I dag er det valget om å være hjemme som må forsvares og forklares (Danielsen 2002, Syltevik 2000). Betegnelsen «husmor» brukes ikke lenger

Ragni Hege Kitterød (t.v.) er sosiolog og seniorforsker i Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå, Gruppe for demografi og levekår. (ragni.hege.kitterod@ssb.no)

Marit Rønsen er samfunnsøkonom og seniorforsker i Forskningsavdelingen i Statistisk sentralbyrå, Gruppe for demografi og levekår. (marit.ronsen@ssb.no)

i den offisielle statistikken. Fram til 1970 var «husmor» en egen kategori i Statistisk sentralbyrås folketellinger, men er utelatt i nyere tellinger. I utvalgsundersøkelser snakker man nå gjerne om «hjemmearbeidende» og ikke om «husmødre».

Fornyhet interesse for husmorrollen

De siste årene har vi sett en fornyet interesse for husmorrollen i media og i den offentlige debatten, blant annet gjennom intervjuer med kvinner som har satt karrieren på vent noen år for å konsentrere seg om hjem og familie (for eksempel programmet Spekter på NRK 1, 28. oktober 2010). Det har festet seg et inntrykk av at det i enkelte miljøer er blitt trendy å være hjemme – særlig blant høyt utdannede kvinner (for eksempel Opsahl, daglig leder ved likestillingssenteret, sitert i Vårt Land 4. juni 2009). En undersøkelse fra bemanningselskapet Proffice, som viser at mange synes hjemmearbeidende og deltidsarbeidende kvinner er heldige som har en mann som kan forsørge dem, har også fått stor oppmerksomhet (for eksempel Dagbladet.no, 2. august 2010).

Det er en viss uenighet om hvilken status og legitimitet husmorrollen skal ha i dag, og hva den egentlig innebærer. Norges Kvinne- og familieforbund hevder for eksempel at hjemmearbeidende kvinner bidrar til et varmere samfunn og til verdiskapingen i samfunnet. De tar kraftig til motmæle mot dem som framstiller hjemmearbeidende som dagdrivere (Hodneland i Dagsavisen, 13. april 2005). I tråd med dette legger hjemmearbeidende selv vekt på at de har et roligere familieliv og mer tid med barna, samt at de yter en nyttig innsats for nærmiljøet og samfunnet som helhet. En del foreldre begrunner dessuten sitt valg med at de mener små barn har det best hjemme (for eksempel Røsaker i Aftenposten, 13. januar 2011).

Andre hevder at det å være hjemmearbeidende i dag må sees som et luksusfenomen. Moderne boliger er lettstelte, og omsorg for barn over bleiestadiet utgjør ikke en full jobb (Olsen, Aftenposten, 28. september 2010). Hjemmearbeidende kvinner som er gift med velstående menn, er dessuten, hevdes det, mer opptatt av shopping, egenpleie og hobbyer enn å ta seg av familien, og ofte har de også betalt hjelp hjemme (for eksempel Engesland, sitert i Dagens Næringsliv, 20. juli 2007).

Disse kvinnene er omtalt som «kaksekoner», «vestkantfruer», «hjemmевærende rikmannsfruer», eller bare «hjemmefruer» (for eksempel Dagens Næringsliv, 17. juli 2007). Det er stor etterspørsel etter arbeidskraft i Norge, og derfor har vi, hevder enkelte, ikke råd til at folk i arbeidsfør alder er hjemme (for eksempel Bekkemellem i Dagens Næringsliv, 28. juli 2007).

Datagrunnlag**Studien livsløp, generasjon og kjønn (LOGG)**

LOGG 2007 er en nasjonal utvalgsundersøkelse gjennomført av Statistisk sentralbyrå og forskningsinstituttet NOVA. Dette er en intervjuundersøkelse med påkoblede registeropplysninger om utdanning, inntekt, bosted og en del andre forhold.

Utvalget består av personer 18-79 år. I tillegg til å svare på spørsmål om sin egen situasjon gav deltakerne en del opplysninger om andre husholdningsmedlemmer, og særlig om partneren. Svarandelen var 61 prosent.

Det er beregnet vekt for å justere for ulik trekk sannsynlighet og ulik svarandel i ulike grupper. Prosentandeler og gjennomsnitt i denne artikkelen er basert på det vektete materialet, mens antall observasjoner rapporteres for det uvektede materialet. I den multivariate analysen benytter vi ikke vekt. Undersøkelsen er nærmere beskrevet i Bjørshol mfl.(2010).

Arbeidskraftundersøkelsen (AKU)

AKU er en nasjonal utvalgsundersøkelse som dekker personer i alderen 15-74 år bosatt i Norge. Den gjennomføres av Statistisk sentralbyrå og er den viktigste datakilden for kunnskap om befolkningens tilknytning til arbeidsmarkedet.

På grunnlag av det sentrale folkeregisteret trekkes det tilfeldig ut et antall familieenheter bestående av til sammen 24 000 personer (per kvartal) i den aktuelle gruppen. Hvert familiemedlem i denne alderen intervjues om sin tilknytning til arbeidsmarkedet i en nærmere spesifisert referanseuke. Intervju-personene deltar i åtte kvartaler etter hverandre, slik at utvalget fornyes med 1/8 hvert kvartal.

Svarandelen er om lag 86 prosent. Undersøkelsen er nærmere beskrevet i NOS C 748.

Kartlegging av hvem som er hjemmearbeidende

I Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) får de som ikke er yrkesaktive, samt de som er yrkesaktive på deltid, spørsmål om hva de hovedsakelig betrakter seg som. Spørsmålet har følgende svaralternativer: (1) yrkesaktiv (bare til deltidsarbeidende), (2) student eller skoleelev, (3) alderspensjonist, (4) førtidspensjonist, (5) arbeidsufør, (6) hjemmearbeidende, (7) arbeidsledig, (8) vernepliktig, (9) annet.

Alle som arbeider fulltid, samt deltidsarbeidende som betrakter seg som hovedsakelig yrkesaktive, regnes som yrkesaktive i tabell 1. De øvrige er plassert ut fra hva de betrakter seg hovedsakelig som, uavhengig av om de har deltidsarbeid eller ikke. Som heltidsarbeidende regnes de som har en avtalt arbeidstid på minst 37 timer per uke, samt de som har en avtalt arbeidstid på 32-36 timer, og som oppgir at dette utgjør heltid i yrket.

I LOGG fikk alle, uansett yrkestilknytning og arbeidstid, spørsmål om hva de betraktet seg hovedsakelig som. Svaralternativene var som følger: (1) yrkesaktiv, (2) student, skoleelev eller lærling, (3) arbeidsledig, (4) uføretrygdet/uførepensjonist, (5) AFP-pensjonist, (6) pensjonist i tjenestepensjonsordning, (7) alderspensjonist, (8) hjemmearbeidende, (9) er inne til militærtjeneste eller siviltjeneste, (10) annet.

Fakta om dagens husmor

Vi har imidlertid lite systematisk kunnskap om dagens husmødre. Antall personer som regner seg som hjemmearbeidende, rapporteres løpende på grunnlag av Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse, men vi vet lite om hva som karakteriserer de moderne husmødrene.

I denne artikkelen diskuterer vi hvem som er husmødre i dag, og undersøker om de skiller seg klart fra yrkesaktive kvinner når det gjelder utdanning, helse, antall barn og en del andre faktorer. Vi ser også på kjennetegn ved partneren. Vi spør blant annet om den moderne husmoren primært er et overklassefenomen bestående av kvinner som har råd til å være hjemme fordi partneren har høy inntekt, eller om det er kvinner som i utgangspunktet har satset lite på utdanning og jobb. Og bruker de tiden til å dyrke egne interesser, eller er de først og fremst opptatt av hjem og familie? Analysene er basert på data fra undersøkelsen om livsløp, generasjon og kjønn (LOGG) og arbeidskraftundersøkelsen (AKU) (se tekstboks om datagrunnlag).

Hvem skal regnes som husmødre?

Det er ikke uten videre gitt hvordan gruppen av husmødre skal defineres. Ifølge Danielsen (2002), som intervjuet kvinner som var husmødre på 1950-tallet, var det å være husmor først og fremst en identitet. Den hjemmearbeidende husmoren som stod til disposisjon for familien med sin arbeidskraft og omsorg, var et sterkt ideal i samfunnet, og kvinnene var ivrige etter å vise at de levde opp til dette.

Ved nærmere undersøkelser kom det fram at flere av dem hadde hatt lønnsarbeid ved siden av, men dette ble nedtonet i intervjuene. Kvinner framstilte gjerne livet sitt slik at det passet inn i bildet av den hjemmearbeidende husmoren som ble forsørget av en utearbeidende ektemann. Mange trengte oppmuntring for å fortelle at de også hadde vært yrkesaktive.

Ut fra denne tankegangen kan vi si at husmødre er de som anser hjemmearbeid som sitt viktigste gjøremål, uansett om de er i jobb eller ikke. Dette er i tråd med den løpende rapporteringen fra arbeidskraftundersøkelsen. Der kartlegger man blant annet hva deltakerne hovedsakelig betrakter seg som.

De som anser seg primært som hjemmearbeidende, regnes som dette, så sant de ikke har full jobb (se tekstboks om kartlegging av hjemmearbeidende).

Målt på denne måten var det i 2009 om lag 61 000 husmødre i alderen 20-66 år i Norge. Omtrent 13 000 hadde en deltidsjobb, mens resten, om lag 48 000, var hjemmearbeidende på heltid. De 61 000 hjemmearbeidene utgjorde kun 4 prosent av alle kvinner i den aktuelle aldersgruppen. Midt på 1990-tallet var den tilsvarende andelen 12 prosent. Denne nedgangen i andelen hjemmearbeidende siden midten av 1990-tallet fulgte etter en kraftig reduksjon også i tiårene forut. Eksempelvis ble antall fulltids hjemmearbeidende kvinner mer enn halvert på 1980-tallet, og det samme gjaldt for hjemmearbeidende med en deltidsjobb ved siden av (Bø og Molden 2000).

Færre husmødre i alle aldre

Nedgangen i andel hjemmearbeidende i perioden 1996-2009 gjaldt for kvinner i alle aldersgrupper, og særlig for aldersgruppen 55-66 år (se tabell 1). Her betraktet 17 prosent seg hovedsakelig som hjemmearbeidende i 1996, mot bare 5 prosent i 2009. Andelen yrkesaktive økte derimot klart, og det samme gjaldt andelen som betraktet seg som førtidspensjonister eller arbeidsuføre.

I aldersgruppen 25-54 år sank andelen hjemmearbeidende fra 12 til 4 prosent i perioden, mens andelen yrkesaktive økte fra 72 til 79 prosent. Også blant de yngste kvinnene, 20-24 år, var det klart færre som beskrev seg selv som primært hjemmearbeidende i 2009 enn i 1996 (en nedgang fra 7 til 3 prosent). Andelen med utdanning som viktigste gjøremål økte derimot fra 40 til 49 prosent.

Tabell 1. Hovedsakelig virksomhet blant kvinner etter alder. 20-66 år. 1996 og 2009. Prosent

	20-24 år		25-54 år		55-66 år	
	1996	2009	1996	2009	1996	2009
I alt	100	100	100	100	100	100
Yrkesaktive	42	40	72	79	46	55
Under utdanning ¹	40	49	5	4	-	-
Hjemmearbeidende	7	3	12	4	17	5
Førtidspensjonister/uføre ²	-	-	5	8	32	37
Annet	11	9	6	5	4	3

¹ For aldersgruppen 55-66 år er kvinner under utdanning plassert under «annet».

² For aldersgruppen 20-24 år er førtidspensjonister og uføre plassert under «annet».

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Mens det i 1996 var relativt flere hjemmearbeidende blant de eldste kvinnene (55-66 år) enn blant de yngre, var det altså små aldersforskjeller i 2009.

Selv om heltidshusmoren er sjelden i dag, er ikke husarbeidet forsvunnet. Riktignok tar husarbeidet atskillig mindre tid enn tidligere, men de fleste kvinner bruker fremdeles mye tid på hjem og familie. Eksempelvis viser Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelse at kvinner i yrkesaktiv alder i gjennomsnitt bruker om lag fire timer per dag, eller 28 timer per uke, til husholdsarbeid (Vaage 2002).

Selv om menn deltar mer i husarbeidet enn før (Vaage 2002) og fedre er blitt mer involvert i barna (Kitterød 2002), står kvinnene fremdeles for mesteparten av hus- og omsorgsarbeidet i de fleste familier (Kjeldstad og Lappegård 2009). Menn gjør imidlertid det vesentlige av vedlikeholdsarbeidet, som reparasjoner, oppussing og lignende, men dette tar samlet sett atskillig mindre tid enn husarbeidet.

Det er fremdeles ganske få som kjøper hjelp til rengjøringen, selv om dette er blitt litt vanligere de siste tiårene (Kitterød 2009). Derfor er kvinner flest

Tre definisjoner av husmor/hjemmearbeidende

Basert på opplysninger i LOGG, benytter vi tre definisjoner av det å være husmor/hjemmearbeidende.

Husmor 1: De som betrakter seg hovedsakelig som hjemmearbeidende, og som ikke er yrkesaktive overhodet.

Husmor 2: Alle som betrakter seg hovedsakelig som hjemmearbeidende, uansett om de er yrkesaktive eller ikke. Dette er altså en litt videre definisjon enn den første, men ettersom få yrkesaktive betrakter seg som hjemmearbeidende, blir ikke gruppen så mye større.

Husmor 3: Alle som betrakter seg hovedsakelig som hjemmearbeidende, samt de som jobber 1-19 timer per uke og betrakter seg hovedsakelig som yrkesaktive. Med en arbeidstid på under 20 timer vil de fleste ha rikelig med tid til andre gjøremål, for eksempel husarbeid. De som i hovedsak betrakter seg som studenter, uføre eller annet, regner vi ikke som husmødre her ettersom det er rimelig å anta at de har mindre tid eller overskudd til hus- og omsorgsarbeid.

fremdeles husmødre, enten på deltid eller overtid, hevder Wærness (2000) og definerer husmor som en som har hovedansvaret for arbeidet i en privat husholdning. Målt på denne måten er det fremdeles mange husmødre i Norge.

Få hjemmearbeidende også blant ikke yrkesaktive

I det følgende benytter vi undersøkelsen LOGG til å studere kjennetegn ved dagens husmødre. Hvor mange husmødre vi finner, og hva som kjennetegner dem, avhenger noe av hvilken aldersgruppe vi ser på. Vi konsentrerer oss her om gifte og samboende kvinner i alderen 25-59 år. De fleste vil da være ferdig med utdannelsen og forholdsvis få er pensjonert. Vi holder utenfor dem med barn under ett år, samt dem som har foreldrepermisjon, selv om noen av disse oppgir at de er hjemmearbeidende.

Ettersom ytterst få menn definerer seg selv som hjemmearbeidende (mindre enn 1 prosent), og få jobber mindre enn 20 timer per uke (om lag 2 prosent), inkluderer vi ikke menn i analysene. Vi ser heller ikke på dem som er enslige.

Ifølge LOGG betrakter bare 3 prosent av gifte/samboende kvinner i alderen 25-59 år seg primært som hjemmearbeidende (se tabell 2). Blant dem som ikke er yrkesaktive, er andelen 20 prosent, og blant dem med kort deltidsarbeid (under 20 timer per uke) er andelen 9 prosent. Størsteparten av kvinnene som ikke er yrkesaktive, oppgir at de er uførepensjonister (42 prosent), og forholdsvis mange anser seg i hovedsak som studenter (16 prosent). Blant kvinner som jobber minst 20 timer per uke, betrakter de aller fleste seg hovedsakelig som yrkesaktive, og ytterst få som hjemmearbeidende.

Nesten ingen menn anser hjemmearbeid som sitt viktigste gjøremål. Dette gjelder også for dem som ikke er yrkesaktive, der over halvparten oppgir at

de er pensjonister eller uføre, 17 prosent at de er arbeidsledige, 15 prosent at de er studenter, og kun 1 prosent at de er hjemmearbeidende. 14 prosent krysset av for «annet». Vi vet ikke hvilke gjøremål dette dreier seg om utover at noen av dem er i militær- eller siviltjeneste.

Tre definisjoner av husmor

I det følgende benytter vi tre definisjoner av det å være husmor eller hjemmearbeidende, kalt husmor 1, husmor 2 og husmor 3 (se tekstboks).

Ser vi alle gifte og samboende kvinner 25-59 år under ett, er det bare 2 prosent som oppgir hjemmearbeid som sin hovedsakelige virksomhet og som ikke er yrkesaktive (det vil si husmor 1, se tekstboks for definisjon). Tar vi også med dem som utfører noe yrkesarbeid, er 3 prosent av kvinnene husmødre (husmor 2). Når vi også regner med dem som er

Tabell 2. Hovedsakelig virksomhet blant kvinner og menn med ulik arbeidstid. Gifte/samboende 25-59 år.¹ 2007. Prosent

	Ikke yrkesaktiv	1-19 timer	20-29 timer	30-39 timer	40 timer +	Alle
Kvinner						
Totalt	100	100	100	100	100	100
Yrkesaktiv	3	70	96	99	99	85
Student	16	10	1	0	0	3
Arbeidsledig	7	0	-	0	-	1
Ufør/pensjonist	42	7	1	0	0	6
Hjemmearbeidende	20	9	1	0	0	3
Annet	12	3	1	0	0	2
Antall personer	326	252	405	1 511	783	3 277
Menn						
Totalt	100	100	100	100	100	100
Yrkesaktiv	1	57	86	98	99	92
Student	15	12	2	0	0	2
Arbeidsledig	17	5	-	-	-	1
Ufør/pensjonist	52	20	10	1	0	4
Hjemmearbeidende	1	-	-	-	-	0
Annet	14	5	3	0	0	1
Antall personer	171	58	54	911	1 886	3 080

¹ Personer med barn under ett år og de med foreldrepermisjon er holdt utenfor. Vi har også holdt utenfor personer med uoppgitt arbeidstid.

Kilde: LOGG 2007, Statistisk sentralbyrå og NOVA.

yrkesaktive under 20 timer per uke, finner vi at 9 prosent er husmødre (husmor 3) (se tabell 3).

Flest husmødre blant dem med lite utdanning og nedsatt helse ...

Det er altså få husmødre i Norge i dag, men andelen varierer noe mellom ulike grupper av kvinner (se tabell 3). Dette er tydeligst når vi ser på den videste definisjonen av husmor, altså de som anser seg selv som hovedsakelig hjemmearbeidende, samt de som er yrkesaktive 1-19 timer per uke og oppgir yrkesaktivitet som viktigste gjøremål (husmor 3). For eksempel er det flere husmødre blant dem med utdanning på ungdomsskolenivå (12 prosent) enn blant dem med utdanning fra høyskole eller universitet. Blant dem med minst fem års universitetsutdanning er det bare 3 prosent husmødre ifølge denne definisjonen.

Videre er det relativt flere husmødre blant kvinner med helsemessige begrensninger enn blant kvinner med god helse. Andelen er henholdsvis 17 og 7 prosent. Helsemessige begrensninger er her målt ved at man oppgir å begrenses i daglige gjøremål på grunn av dårlig helse, psykiske problemer eller funksjonshemming.

... og blant dem med mange barn

Som forventet er det flere husmødre blant kvinner med små barn og mange barn enn blant kvinner uten barn. Blant dem med yngste barn i alderen 1-6 år, og minst tre barn i husholdningen, er 17 prosent husmødre ifølge den videste definisjonen av husmor (husmor 3). Vi finner også litt flere heltidshusmødre (husmor 1) i denne gruppen av kvinner enn blant kvinner generelt, men selv blant dem med små barn og mange barn, definerer bare 6 prosent seg som hjemmearbeidende på heltid.

Selv om det å være husmor er vanligst blant kvinner med mange barn, finner vi også noen husmødre blant kvinner som ikke har barn boende hjemme. Eksempelvis er 8 prosent i denne gruppen husmødre ifølge den videste definisjonen av det å være husmor (husmor 3).

Det er også flere husmødre blant innvandrerkvinner enn blant kvinner i resten av befolkningen. 16 prosent av innvandrerkvinnene er husmødre ifølge den videste definisjonen (husmor 3), mot 8 prosent av kvinnene ellers. Videre er 8 prosent av innvandrerkvinnene husmødre på heltid (husmor 1), mot 2 prosent av kvinnene i resten av befolkningen. I analysen her ser vi på innvandrere som er født i

Tabell 3. Andel husmødre i ulike grupper, basert på ulike definisjoner av det å være husmor. Gifte/samboende kvinner 25-59 år.¹ 2007. Prosent

	Husmor 1 (anser seg som hjemme- arbeidende, og er ikke yrkesaktiv)	Husmor 2 (anser seg som hjemme- arbeidende, uansett yrkesaktivitet)	Husmor 3 (anser seg som hjemme- arbeidende, eller jobber < 20 timer per uke)
Alle	2	3	9
Utdanning			
Ungdomsskole	3	5	12
Videregående skole	2	3	9
Universitet/høyskole 1-4 år	1	2	6
Universitet/høyskole 5 år +	1	2	3
Helsemessig begrensning			
Nei	2	3	7
Ja	4	6	17
Barn			
Ingen barn under 20 år hjemme	2	2	8
Yngste barn 1-6 år, 1-2 barn	2	4	8
Yngste barn 1-6 år, 3 barn +	6	9	17
Yngste barn 7-19 år, 1-2 barn	1	2	7
Yngste barn 7-19 år, 3 barn +	3	4	10
Sivilstand			
Gift	2	4	9
Samboer	2	2	6
Alder			
25-34 år	2	3	7
35-44 år	2	3	9
45-59 år	3	3	9
Innvandrere			
Ja	8	8	16
Nei	2	3	8
Landsdel			
Oslo/Akershus	3	3	6
Østlandet ellers	3	3	9
Agder/Rogaland	3	5	12
Vestlandet	3	4	9
Trøndelag	2	3	8
Nord-Norge	2	2	5
Partners utdanningsnivå			
Ungdomsskole	2	4	11
Videregående skole	3	4	10
Universitet/høyskole 1-4 år	2	3	6
Universitet/høyskole 5 år +	2	3	6
Partners inntekt etter skatt			
- 299 999 kr	2	3	9
300 000-399 999 kr	2	2	6
400 000-499 999 kr	3	5	12
500 000 kr +	5	6	12
Partner nedsatt helse			
Nei	2	3	8
Ja	2	2	9

¹ Personer med barn under ett år og de med foreldrepermisjon er holdt utenfor.

Kilde: LOGG 2007, Statistisk sentralbyrå og NOVA.

Inntekt etter skatt

Dette omfatter summen av alle yrkesinntekter (lønns- og næringsinntekt), kapitalinntekter (blant annet renteinntekter og avkastning på verdipapirer) og diverse overføringer (for eksempel ulike typer pensjoner, arbeidsledighetstrygd, barnetrygd, kontantstøtte, bostøtte og sosialhjelp) mottatt i løpet av året. Til fratrekk kommer utlignet skatt og negative overføringer (det vil si pensjonspremier i arbeidsforhold og betalt barnebidrag). For de fleste personer vil denne inntekten utgjøre det man har disponibelt til forbruk og sparing. Vi ser her på inntekt etter skatt for 2006, altså året forut for datainnsamlingen i LOGG.

Tolkning av den multivariate analysen

For hver variabel, eller faktor, har vi definert en referansegruppe som de øvrige gruppene sammenlignes med, merket som «ref» i tabell 4. Eksempelvis er kvinner med utdanning på ungdomsskolenivå valgt som referansegruppe for kvinnens utdanning.

Tall (oddsrater) høyere enn 1 innebærer at kvinner i den aktuelle gruppen har større sannsynlighet for å være husmor enn kvinner i referansegruppen, gitt likhet på de andre faktorene som inngår i analysen. Tall lavere enn 1 innebærer mindre sannsynlighet for å være husmor.

Uthevet skrift og kursiv viser at sammenhengen er statistisk sikker (signifikant), det vil si at det er lite trolig at den skyldes tilfeldigheter. Uthevet skrift innebærer signifikans på 5 prosent-nivå, og kursiv innebærer signifikans på 10 prosent-nivå.

For noen av de uavhengige variablene har vi inkludert en kategori for «uopp-gitt» i analysen, men viser ikke resultater for dette.

I analysen i tabell 4 ser vi på sannsynligheten for å være husmor sammenlignet med det å ha full jobb. Vi har også gjennomført en multivariat analyse der vi tar med resten av kvinnene som en tredje kategori. Denne analysen gav omtrent samme bilde som det som vises i tabell 4, men resultatene rapporteres ikke her.

Asia, Afrika, Latin-Amerika eller Europa utenom EU/EØS-området. Som innvandrere regnes da personer som er født i disse landene av to utenlandsfødte foreldre, og som på et tidspunkt har innvandret til Norge. Innvandrere fra andre land inngår altså i befolkningen ellers i analysen her. Ettersom intervjuet foregikk på norsk, var det trolig først og fremst innvandrere som behersker norsk godt, som deltok i undersøkelsen.

Flest i Agder og Rogaland

Det er også noe flere husmødre i Agder og Rogaland enn i Oslo og Akershus og i Nord-Norge. Dette gjelder imidlertid bare når vi benytter den videste definisjonen av det å være husmor (husmor 3). Vi finner da 12 prosent husmødre i Agder og Rogaland, mot 6 prosent i Oslo og Akershus og 5 prosent i Nord-Norge. Dette stemmer med tidligere analyser som viser at særlig kvinner i Agderfylkene har lavere yrkesdeltakelse og mindre likestillingsorienterte holdninger enn kvinner ellers i landet (Magnussen mfl. 2005, Ellingsen 2010).

Ettersom gifte par i større grad enn samboende har gjensidig forsørgelsesplikt, ventet vi at gifte kvinner oftere jobber lite eller velger å være hjemme på heltid. Vi finner imidlertid ikke klart flere husmødre blant gifte enn blant samboende kvinner. Ifølge den videste definisjonen (husmor 3) er det riktignok 9 prosent husmødre blant de gifte, mot 6 prosent blant de samboende, men denne forskjellen er usikker. Det er heller ingen klar forskjell i andelen husmødre mellom kvinner i ulike aldersgrupper.

Da husmødrene i liten grad er yrkesaktive, har de lavere inntekt enn andre kvinner. Partneren må derfor stå for det meste av inntekten i «husmorfamilie». Reportasjer om høyt utdannede kvinner som tar en pause i karrieren for å være hjemme noen år, gir dessuten lett inntrykk av at dagens hjemmевærende kvinner ofte har en ektefelle med svært høy inntekt.

Ifølge tabell 3 er andelen husmødre noe høyere når partneren har høy, enn lav, inntekt, men forskjellen er forholdsvis beskjeden. Eksempelvis er det 12 prosent husmødre (husmor 3) blant dem som har en partner med minst 500 000 kroner i inntekt, mens andelen er 9 prosent blant kvinner som har en partner med en inntekt under 300 000 kroner. Vi benytter her inntekt etter skatt som mål på inntekt (se tekstboks om inntekt etter skatt).

Det ser ellers ut til å være noe flere husmødre når partneren har kort enn lang utdanning, men partnerens helse har ingen betydning.

Hva når vi ser på betydningen av flere faktorer samtidig?

Hittil har vi sett på sammenhengen mellom andelen husmødre på den ene side og enkeltfaktorer som for eksempel kvinnens utdanning på den annen. Dette kan være vanskelig å tolke. Kanskje bunner forskjellen mellom kvinner med kort og lang utdanning i at disse gruppene skiller seg systematisk fra hverandre med hensyn til helse, antall barn eller andre forhold som også har betydning for om man velger å være husmor eller ikke?

For å få bedre innsikt i dette har vi gjort en analyse som tar hensyn til flere forklaringsfaktorer samtidig, en såkalt multivariat analyse. Vi sammenligner da kvinner som er husmødre ifølge den videste definisjonen (husmor 3) med kvinner som har full jobb (minst 37 timer per uke). Resultatene vises i tabell 4. Vi undersøker altså de ulike faktorenes betydning gitt at «alt annet»

er likt. Eksempelvis ser vi på betydningen av kvinnens utdanning gitt samme helsesituasjon, antall barn, alder, hvorvidt man er innvandrер eller ikke, og så videre (se tekstboks om tolkning av den multivariate analysen).

Analysen (se tabell 4) viser mange av de samme sammenhengene som vi så i tabell 3. Også etter justering for andre forskjeller mellom kvinnene er det å være husmor vanligere blant dem med lav enn med høy utdanning. Minst vanlig er det blant dem med lang utdanning fra universitet eller høgskole. Kvinnens helse har også selvstendig betydning slik at de med helsemessige begrensninger oftere er husmødre enn dem med god helse.

Videre er det å være husmor vanligere blant kvinner med små barn enn blant kvinner uten barn, og aller vanligst er det blant dem med minst tre barn boende hjemme, hvorav minst ett er under sju år. Kvinnens alder og sivilstand har ingen betydning, men innvandrerkvinner er oftere husmødre enn dem som ikke er innvandrere. Det er videre vanligere å være husmor utenfor hovedstadsområdet enn i Oslo og Akershus. Særlig Agder/Rogaland og Trøndelag skiller seg ut.

I tråd med resultatene i tabell 3 viser den multivariate analysen at partnerens inntekt er viktig, slik at sjansen for å være husmor et større når partneren har forholdsvis høy inntekt (minst 400 000 kroner) enn når han har lav inntekt. Partnerens utdanningsnivå og helse har imidlertid ingen selvstendig betydning. Sammenhengen mellom det å være husmor og partnerens utdanning, som vi så i tabell 3, blir altså borte i den multivariate analysen.

Rikmannsfruer eller store omsorgsforpliktelser?

Analysene så langt gir lite støtte til antakelsen om at dagens husmødre først og fremst er høyt utdannede kvinner som setter karrieren på vent for å konsentrere seg om barn og familie. Riktignok finner vi en liten andel husmødre også blant de høyt utdannede, men det å være husmor er langt vanligere blant kvinner som har satset lite på utdanning og karriere, og blant dem som kanskje er forhindret fra å engasjere seg for fullt i yrkeslivet på grunn av nedsatt helse. Omsorgsforpliktelser hjemme spiller også en viktig rolle. Det at innvandrerkvinner oftere er husmødre enn andre, kan tyde på mer tradisjonelle familieverdier og -praksis enn i befolkningen ellers.

Det er imidlertid en klar positiv sammenheng mellom størrelsen på partnerens inntekt og andelen husmødre. Vi vet ikke hvorvidt partneren har økt sin inntekt som en følge av kvinnens tilpasning som husmor, eller om partneren allerede i utgangspunktet hadde høy inntekt og dermed muliggjorde kvinnens valg om å jobbe lite. Uansett ser det ut til at en partner med forholdsvis høy inntekt i mange tilfelle er en forutsetning for at kvinnene kan konsentrere seg om familien for en periode.

Det at partnerens utdanningsnivå ikke har noen selvstendig betydning for om kvinnen er husmor eller ikke, støtter derimot inntrykket av at husmorfamilien ikke primært er et høystatusfenomen. Det er partnerens inntekt som er viktig, og dette gjelder uavhengig av både hans og hennes utdanningsnivå.

Lavere husholdningsinntekt enn andre ...

For å få et bedre bilde av hvordan husmødrene skiller seg fra andre kvinner med hensyn til inntekt og økonomi, viser vi i tabell 5 noen mål for inntekt og opplevd økonomisk situasjon for husmødre (basert på de tre ulike definisjo-

Tabell 4. Resultater fra multivariat analyse (logistisk regresjon) av det å være husmor (husmor 3) versus det å være yrkesaktiv på fulltid

	Odds-rater
Utdanning (ref: ungdomsskole)	
Videregående skole	0,54
Universitet/høgskole 1-4 år	0,36
Universitet/høgskole 5 år +	0,13
Helsemessig begrensning (ref: nei)	
Ja	7,31
Barn (ref: ingen barn hjemme)	
Yngste barn 1-6 år, 1-2 barn	1,98
Yngste barn 1-6 år, 3 barn +	5,54
Yngste barn 7-19 år, 1-2 barn	1,12
Yngste barn 7-19 år, 3 barn +	1,48
Sivilstand (ref: gift)	
Samboer	0,74
Alder (ref: 25-34 år)	
35-44 år	0,79
45-59 år	1,07
Innvandrер (ref: nei)	
Ja	2,36
Landsdel (ref: Oslo/Akershus)	
Østlandet ellers	1,52
Agder/Rogaland	2,81
Vestlandet	1,61
Trøndelag	2,08
Nord-Norge	0,71
Partners utdanning (ref: ungdomsskole)	
Videregående skole	1,09
Universitet/høgskole 1-4 år	0,78
Universitet/høgskole 5 år +	0,72
Partners inntekt etter skatt (ref: -299 999 kr)	
300 000-399 999 kr	0,96
400 000- 499 999 kr	2,25
500 000 kr +	2,80
Partner nedsatt helse (ref: nei)	
Ja	0,98

Kilde: LOGG 2007, Statistisk sentralbyrå og NOVA.

Tabell 5. Inntekt og økonomi blant husmødre, fulltids yrkesaktive kvinner og alle kvinner. 2007. Prosent og gjennomsnitt¹

	Husmor 1	Husmor 2	Husmor 3	Fulltids yrkesaktive kvinner	Alle kvinner
Partners inntekt etter skatt					
-299 999 kr	27	28	36	32	34
300 000- 399 999 kr	28	29	30	46	42
400 000 -499 999 kr	16	18	17	10	12
500 000 kr +	29	25	17	12	13
Gjennomsnitt	508 386	472 069	419 660	373 961	384 174
Kvinnens inntekt etter skatt					
-199 999 kr	91	89	72	10	30
200 000-299 999 kr	5	8	22	54	48
300 000 kr +	4	3	6	36	22
Gjennomsnitt	90 078	101 661	158 914	290 586	245 037
Parets inntekt etter skatt					
-499 999 kr	52	49	45	16	26
500 000-599 999 kr	16	22	24	26	28
600 000- 699 999 kr	13	11	16	30	24
700 000 kr +	18	18	15	28	22
Gjennomsnitt	598 464	573 730	578 575	664 547	629 210
Vanskelig å få endene til å møtes?					
Vanskelig	18	22	21	11	15
Forholdsvis lett	36	32	32	30	31
Let, svært lett	46	45	48	59	54
Vanligvis penger til overs når regninger og utgifter er betalt?					
Ja	60	60	66	83	79
Nei	40	40	34	17	21
Tilfredshet med økonomisk situasjon					
Skår 0-6 (minst fornøyd)	25	27	30	18	23
Skår 7-8	38	38	38	45	42
Skår 9-10 (mest fornøyd)	37	35	32	37	35
Antall personer	71	104	282	1 668	3 318

¹ Analysene gjelder for gifte og samboende kvinner som ikke har barn under ett år, og som ikke har foreldrepermisjon.

Kilde: LOGG 2007, Statistisk sentralbyrå og NOVA.

nene), fulltids yrkesaktive kvinner og alle kvinner. Ettersom antallet observasjoner er forholdsvis lavt for de tre gruppene av husmødre, er det stor usikkerhet ved tallene. Forskjeller mellom grupper må derfor tolkes med forsiktighet.

I tråd med analysene i tabellene 3 og 4 ser vi at husmødrene gjennomgående har partnere med høyere inntekt enn de fulltidsarbeidende kvinnene, og også enn alle kvinnene sett under ett (se tabell 5). Særlig den lille gruppen som er hjemmearbeidende på fulltid (2 prosent av alle kvinner) skiller seg ut ved at partneren har høy inntekt. 29 prosent av disse hadde en partner med en inntekt etter skatt på minst 500 000 kroner, og gjennomsnittsinntekten var om lag 500 000 kroner. Blant de fulltids yrkesaktive kvinnene hadde 12 prosent en partner med minst 500 000 kroner i inntekt, og gjennomsnittet var om lag 375 000 kroner.

Husmødrene har lite lønnet arbeid og har da også gjennomgående lavere egen inntekt enn kvinner med full jobb og kvinner generelt. Eksempelvis hadde fulltids hjemmearbeidende kvinner (husmor 1) i gjennomsnitt en inntekt etter skatt på 90 000 kroner. Blant de fulltids yrkesaktive kvinnene var gjennomsnittet om lag 290 000 kroner. Det kan kanskje synes merkelig at de som er hjemmearbeidende på heltid har inntekt i det hele tatt, men det inntektsmålet vi benytter, omfatter både yrkesinntekt, kapitalinntekt og overføringer (se tekstboks om inntekt etter skatt).

Parets samlede inntekt er klart lavere blant husmorfamiliene enn blant par generelt og par der kvinnen er fulltids yrkesaktiv. Mannens høyere inntekt veier altså ikke fullt ut opp for kvinnens lavere inntekt i husmorfamilien. Alt i alt ser det

derfor ut til at «husmorparene» har noe mindre å rutte med enn par generelt, og særlig par der kvinnen er yrkesaktiv på fulltid.

... men rimelig fornøyde med økonomien

Opplysninger om hvordan kvinnene opplever husholdningens økonomiske situasjon, støtter inntrykket av at husmorfamiliene har litt mindre romslig økonomi enn familier generelt, men forskjellen er beskjeden. På spørsmål om hvor lett eller vanskelig det er for husholdningen å få endene til å møtes, svarer husmødrene noe oftere enn fulltids yrkesaktive kvinner at dette er vanskelig. De oppgir også noe oftere at det sjelden er penger til overs for sparing etter at regninger og utgifter er betalt.

De skårer videre noe lavere på spørsmål om hvor fornøyde de er med sin økonomiske situasjon, enn hva kvinner med full jobb gjør, men forskjellen er liten. Langt de fleste, også blant husmødrene, er rimelig fornøyde med sin økonomiske situasjon. Eksempelvis valgte minst 70 prosent av husmødrene i samtlige grupper en skår på sju eller høyere når de ble bedt om å angi sin tilfredshet med økonomien på en skala fra 0-10.

Husmorparene har altså noe lavere inntekt enn par generelt, men ser i stor grad ut til å ha tilpasset forbruk og forventninger til den inntekten de har. Blant dem som er husmødre på fulltid (husmor 1), sier for eksempel vel 80 prosent at det er forholdsvis lett eller lett å få endene til å møtes, 60 prosent sier det er penger til overs når regninger og utgifter er betalt, og 75 prosent velger en skår på minst sju når de skal angi hvor tilfredse de er med økonomien.

Hovedansvar for husarbeidet ...

Det store flertallet av husmødrene har hovedansvaret for arbeidet hjemme (se tabell 6). Oppfatningen om at de moderne husmødrene bruker tiden til å dyrke egne interesser, får dermed lite støtte i våre analyser av hvem som tar seg av ulike oppgaver hjemme. I undersøkelsen ble deltakerne spurt om det var de selv eller partneren som vanligvis utførte en del gjøremål i hjemmet (se tekstboks).

Vi ser, ikke overraskende, at husmødrene jevnt over har mer ansvar for husarbeidet enn andre kvinner. Eksempelvis oppgir 88 prosent av dem som er hjemmearbeidende på heltid (husmor 1), at de alltid eller vanligvis selv står for matlagingen, mot 51 prosent av de fulltids yrkesaktive kvinnene. Husmødrene har også oftere hovedansvaret for oppvask, klesvask, innkjøp av dagligvarer og rengjøring av boligen, enn hva som gjelder for kvinner generelt, og særlig for de fulltids yrkesaktive kvinnene.

Kartlegging av fordeling av arbeid hjemme

I undersøkelsen LOGG spurte man om fordeling av matlaging, oppvask, vasking og stryking av tøy, innkjøp av dagligvarer, rengjøring og rydding av boligen samt vedlikehold og småreparasjoner i og rundt boligen. For hver oppgave var det seks svaralternativ, nemlig «alltid du», «vanligvis du», «du og partner like mye», «vanligvis partner», «alltid partner» og «alltid eller vanligvis annen person».

I analysene skiller vi her mellom tre kategorier, nemlig «alltid eller vanligvis kvinnen», «kvinnen og partner like mye», «alltid eller vanligvis mannen».

De som svarte at oppgaven ble utført av annen person, er plassert i den midterste gruppen. Dette gjaldt imidlertid svært få.

Tabell 6. Fordeling av husarbeid og bruk av rengjøringshjelp blant husmødre, fulltids yrkesaktive kvinner og alle kvinner. 2007. Prosent¹

	Husmor 1	Husmor 2	Husmor 3	Fulltids yrkesaktive kvinner	Alle kvinner
Fordeling av matlaging					
Alltid eller vanligvis kvinnen	88	90	77	51	60
Begge parter like mye	12	10	19	34	29
Alltid eller vanligvis mannen	-	-	4	15	11
Fordeling av oppvask					
Alltid eller vanligvis kvinnen	59	59	52	34	39
Begge parter like mye	35	34	42	56	52
Alltid eller vanligvis mannen	6	7	6	10	9
Fordeling av klesvask					
Alltid eller vanligvis kvinnen	93	94	89	75	79
Begge parter like mye	7	5	9	21	18
Alltid eller vanligvis mannen	-	1	2	4	3
Fordeling av innkjøp av dagligvarer					
Alltid eller vanligvis kvinnen	53	54	53	39	44
Begge parter like mye	40	39	37	49	46
Alltid eller vanligvis mannen	7	6	9	12	10
Fordeling av rengjøring og rydding					
Alltid eller vanligvis kvinnen	85	84	73	53	59
Begge parter like mye	15	16	26	44	39
Alltid eller vanligvis mannen	0	0	0	4	3
Fordeling av vedlikehold og småreparasjoner					
Alltid eller vanligvis kvinnen	15	12	8	5	5
Begge parter like mye	20	19	17	22	19
Alltid eller vanligvis mannen	64	68	75	74	76
Fornøyd med arbeidsdeling hjemme					
Skår 0-6 (minst fornøyd)	17	15	18	21	21
Skår 7-8	32	30	34	36	38
Skår 9-10 (mest fornøyd)	51	55	47	43	42
Har rengjøringshjelp					
Ja	1	2	4	11	9
Nei	99	98	96	89	91
Antall personer	71	104	282	1 668	3 318

¹ Analysene gjelder for gifte og samboende kvinner som ikke har barn under ett år, og som ikke har foreldrepermisjon.

Kilde: LOGG 2007, Statistisk sentralbyrå og NOVA.

En del husmødre oppgir imidlertid at noe av hjemmearbeidet, særlig oppvask og innkjøp, deles likt med partneren, men få sier at partneren har hovedansvaret for oppgavene hjemme. Eksempelvis oppgav ingen av heltidshusmødrene at mannen vanligvis eller alltid stod for matlagingen, og bare 6 prosent at han oftest tok oppvasken (se tabell 6).

Dette mønsteret finner vi imidlertid også blant kvinner som er yrkesaktive på fulltid. Bare 15 prosent av disse oppgav for eksempel at det i hovedsak var mannen som lagde mat. Likedeling av husarbeid med partneren er derimot vanligere blant kvinner med full jobb enn blant husmødre. Eksempelvis delte 34 prosent av kvinner med full jobb matlagingen likt med partneren, mot bare 12 prosent av dem som er hjemmearbeidene på heltid.

Vedlikehold og småreparasjoner er typiske mannsoppgaver i de aller fleste par. Det store flertallet både blant husmødrene og kvinner med full jobb oppgir at det stort sett er partneren som tar seg av slike gjøremål.

... men like tilfredse med arbeidsdelingen som kvinner flest

Husmødrene ser ut til å være minst like tilfredse med arbeidsdelingen hjemme som kvinner generelt. Dette ble målt ved å be deltakerne i undersøkelsen om å angi på en skala fra 0-10 hvor fornøyd de var med den arbeidsdelingen de hadde. Høy skår viser høy tilfredshet. Det store flertallet av husmødrene valgte en skår på minst sju. Dette skilte seg lite fra mønsteret blant de fulltids yrkesaktive kvinnene. Det kan faktisk se ut til at de fulltids hjemmearbeidende kvinnene er tilfredse med arbeidsdelingen hjemme noe oftere enn de fulltids yrkesaktive.

Husmødrene synes altså det er rimelig at de har ansvar for det meste av

arbeidet hjemme, noe som ikke er overraskende, sett i lys av at de bruker lite tid i yrkeslivet. Det er ytterst få husmødre som har rengjøringshjelp. Dette er noe vanligere blant de fulltidsarbeidende, men selv her er det bare 11 prosent som kjøper seg fri fra rengjøringen.

Fulltidshusmoren en sjeldenhet

I dag er de fleste kvinner i Norge yrkesaktive på hel- eller deltid i store deler av livet. Fulltidshusmoren er blitt en sjeldenhet, og få betrakter seg selv som hovedsakelig hjemmearbeidende. Dette er i tråd med den familie- og arbeidsmarkedspolitikken som har vært ført de siste tiårene, der det har vært klare insentiver til at kvinner skal delta i yrkeslivet, gjerne på fulltid.

Deltidsandelen blant kvinner er riktignok forholdsvis høy i Norge sammenlignet med de andre nordiske landene, men de fleste har ganske lange deltidsoordninger og betrakter seg primært som yrkesaktive. Fremdeles er det imidlertid noen som jobber under 20 timer per uke og dermed kan bruke mye tid på andre gjøremål.

I denne artikkelen har vi definert husmødre dels ut fra hva kvinner regner som sitt viktigste gjøremål (hjemmearbeid), og dels ut fra hvor mye de deltar i yrkeslivet. Det er ikke gitt at de definisjonene vi har valgt er de som er mest rimelige og relevante for alle formål, og det er selvsagt mulig å velge alternative definisjoner. En mulighet kunne for eksempel være å ta utgangspunkt i hvor mye tid folk faktisk bruker til arbeid med hjem og familie, og så definere dem som bruker mer enn et gitt antall timer som husmødre (eventuelt husfedre). Vårt datamateriale gir imidlertid ikke opplysninger om tid brukt til husarbeid, bare om fordelingen mellom partene for en del gjøremål.

En annen mulighet kunne være å definere som husmødre alle som utfører mesteparten av arbeidet hjemme, slik Wærness (2000) foreslår. En slik avgrensning ville innebære at de fleste kvinner fremdeles er husmødre, også mange av dem som har full jobb.

En tredje mulighet kunne være å spørre alle kvinner hvorvidt de oppfatter seg som husmødre eller ikke, uavhengig av hva de ser som sitt viktigste gjøremål. Både i AKU og LOGG er det gjensidig utelukkende svaralternativer på spørsmålet om hva man hovedsakelig betrakter seg som (se tekstboks om kartlegging av hjemmearbeidende). Dermed må deltakerne velge hvilken aktivitet de anser som viktigst.

Noen vurderer kanskje flere roller som like viktige, men dette kan ikke fanges opp gjennom spørsmålene som stilles i AKU og LOGG. Vi kan derfor ikke utelukke at en del uføretrygdede, pensjonister og studenter ser på seg selv som husmødre dersom de faktisk bruker mye tid på arbeid hjemme.

Dagens husmor – ingen luksuskvinne

Gitt de definisjonene vi har benyttet, støtter analysene i denne artikkelen i liten grad opp om bildet av de moderne husmødrene som velutdannede kvinner som tar et avbrekk i karrieren for å engasjere seg i hjem og familie, eller som rikmannsfruer som bruker tiden til å dyrke egne interesser. Selv om vi finner en liten andel husmødre blant de høyt utdannede kvinnene, er husmødrene klart overrepresentert blant dem med kort utdanning. Dette er trolig kvinner som har satset forholdsvis lite på jobb og karriere.

Husmødrene er dessuten overrepresentert blant kvinner med helsemessige begrensninger. Også dette kan indikere at små arbeidsmarkedsmuligheter trekker i retning av en tilpasning som husmor. Ikke overraskende finner vi relativt sett flest husmødre blant kvinner med mange og små barn, noe som tyder på at omsorgsbehovet i familien har betydning for hvordan kvinner tilpasser seg. Det kan også være slik at kvinner som ønsker å være husmødre, velger å få mange barn.

Husmødrene har oftere enn de fulltids yrkesaktive kvinnene en partner med høy inntekt, men partnerens utdanningsnivå har ingen selvstendig betydning. Partnerens høyere inntekt kompenserer ikke fullt ut for at husmødrene har lavere inntekt enn andre kvinner. Parets samlede inntekt er dermed lavere i husmorfamiliene enn i andre familier. Det er altså ikke først og fremst kvinner i høyere sosiale lag som er husmødre, men for mange vil en partner med forholdsvis høy inntekt være en forutsetning for å kunne velge en slik tilpasning.

Som vi kunne vente, har husmødrene oftere enn andre kvinner hovedansvar for husarbeidet, og ytterst få har rengjøringshjelp. Dette tyder på at husmødre flest konsentrerer seg om hjem og familie og ikke om egne fritidsinteresser. Vi har imidlertid ikke opplysninger om antall timer brukt til husarbeid, og vet derfor ikke hvor mye mer tid husmødrene bruker hjemme enn andre kvinner.

Vi har heller ikke opplysninger om deltakelse i fritidsaktiviteter og vet derfor ikke om husmødre bruker mer tid til hobbyer, trening, venner og andre fritidsaktiviteter enn kvinner generelt, og heller ikke om de har mer fritid enn sin partner. Slike spørsmål er interessante, men kan ikke belyses med det datamaterialet vi benytter her.

Referanser

- Aftenposten 28. september 2010, «Fortsatt kjønnskamp» av I. A. Olsen.
- Aftenposten 13. januar 2011, «Hjemmeværende og utskjelt» av C. Røsaker.
- Bjørshol, E., M. Høstmark og B.O. Lagerstrøm (2010): Livsløp, generasjon og kjønn. LOGG 2007, Dokumentasjonsrapport. Notater 19/10, Statistisk sentralbyrå.
- Bø, T.P. og T.H. Molden (2000): «Arbeid», i *Sosialt Utsyn 2000*, Statistiske analyser 35, Statistisk sentralbyrå, 81-100.
- Dagbladet.no 2. august 2010, «Kvinner vil forsørges» av M. Landsend.
- Dagens Næringsliv 20. juli 2007, «Ber kaksekoner klappe igjen» av L. Kaspersen.
- Dagens Næringsliv 17. juli 2007, «Hjemme best» av M. Spurkeland.
- Dagens Næringsliv (DN.no) 28. juli 2007, «Vil ha vestkantfruene i jobb».
- Dagsavisen.no 13. april 2005, «Hvem 'går hjemme'?» av B. Hodneland.
- Danielsen, H. (2002): *Husmorhistorier*, Oslo: Spartacus forlag AS.
- Ellingsen, D. (2010): Likestilling mellom kvinner og menn. Sørlandet fortsatt på etterskudd, *Samfunnspeilet 1*, 2010, Statistisk sentralbyrå, 15-22.
- Grennes, R. (1978): *Hvis husmoren ikke fantes*, Oslo: Pax.
- Kitterød, R.H. (2002): Store endringer i småbarnsforeldres dagligliv, *Samfunnspeilet 4-5*, 2002, Statistisk sentralbyrå, 14-22.
- Kitterød, R.H. (2009): Vaskehjelp vanligst i høystatusgrupper, *Samfunnspeilet 1*, 2009, Statistisk sentralbyrå, 58-62.
- Kjeldstad, R. og T. Lappgård (2009): Likestilling på hjemmebane: Mest fornøyd med delvis likestilling, *Samfunnspeilet 1*, 2009, Statistisk sentralbyrå, 52-57.
- Magnussen, M.-L., T.S. Mydland og G. Kvåle (2005): *Arbeid ute og hjemme: Sørlandske mødres valg og vurderinger*, Rapport fra prosjektet Likestilling og arbeidsliv på Agder, Fou-rapport nr. 5/2005.
- NOS C 748: Arbeidskraftundersøkelsen 2001, Statistisk sentralbyrå 2003.
- Skrede, K. (2004): Familierpolitikkens grense – ved «likestilling light»? i A. L. Ellingsæter og A. Leira (red): *Velferdsstaten og familien. Utfordringer og dilemmaer*, Oslo: Gyldendal akademisk.
- Syltevik, L.J. (2000): *Differensierte familieliv. Familiepraksis i Norge på slutten av 1990-tallet*, Senter for samfunnsforskning. Universitetet i Bergen, Rapport 2/2000.
- Vaage, O.F. (2002): *Til alle døgnets tider. Tidsbruk 1971-2000*, Statistiske analyser nr. 52, Statistisk sentralbyrå.
- Vårt Land 4. juni 2009, «Likestillingssenteret: Flere vil være hjemmeværende» av J. Sanden.
- Wærness, K. (2000): *Hvem er hjemme? Essays om hverdagslivets sosiologi*, Bergen: Fagbokforlaget.